

LE REGROUPEMENT LEXICAL
ÉTUDE COMPARÉE DE DEUX DICTIONNAIRES
UNILINGUES HONGROIS ET FRANÇAIS

THIERRY FOUILLEUL

Université Eötvös Loránd
Múzeum krt. 4/c
1088 Budapest
Hongrie
tfouilleul@gmail.com

Abstract: This paper deals with the problem of lexical grouping in two monolingual dictionaries of considerably different languages: on the one hand *Robert méthodique*, a dictionary of French, on the other *Magyar Értelmező Kéziszótár*, a dictionary of Hungarian. As the Hungarian model, lacking in a coherent theoretical basis, seems inadequate, a new approach is being suggested with examples from the letter A/Á. The final part of the paper studies the effects of this new model on the macrostructure, especially as far as readability is concerned.

Keywords: lexicography, dictionary, macrostructure, lexical grouping

I. Introduction

La notion de regroupement lexical n'est pas propre au français et connaît des applications dans bien d'autres langues. Le hongrois y recourt, quoique d'une manière fort différente du français. Dans cette étude, nous nous intéresserons au fonctionnement du regroupement lexical dans deux dictionnaires unilingues : d'un côté le *Robert méthodique* (R.M.), dans sa nouvelle édition revue et corrigée de 1990 ; de l'autre le *Magyar Értelmező Kéziszótár*, paru en 1972 et revu et corrigé dans une seconde édition, en 2003 (ÉKsz.²). La confrontation de ces deux modèles devrait nous permettre de reconsidérer l'approche hongroise tout en ouvrant la voie à de nouvelles perspectives pour la lexicographie hongroise.

2. Quand lexicographie rime avec économie...

Premier dictionnaire de la langue hongroise à recourir à une présentation groupée de ses entrées, l'ÉKsz.² est constitué d'une nomenclature de près de 75000 termes classés dans un ordre strictement alphabétique (ÉKsz.²: XI). Afin de bien comprendre les motivations des rédacteurs, qu'on nous permette de citer la préface de 1972 (ÉKsz.²: IX):

Hogy a viszonylag nagy címszóállomány elférjen egyetlen kötetben, ahhoz munkaközösségünk további szótártechnikai eljárásokat is keresett. Ide tartozik például a címszók részleges bokrosítása. Persze a bokrosítás, vagyis a tövük vagy előtagjuk alapján összetartozó szavaknak egy-egy szóbokorba való foglalása nem történetelt a szoros betűrend rovására, mert ez megnehezítette volna a szótárban a szavak megtalálását.

Deux aspects ressortent nettement de cette citation :

(a) premièrement, l'organisation par regroupement est soumise à des raisons purement pratiques : économiser de la place pour faire entrer le maximum d'entrées dans un seul volume. Si l'on en croit la présentation générale de l'ÉKsz.², les dérivés relevant d'un radical sémantiquement et morphologiquement unique doivent faire partie d'un même regroupement ; parallèlement, les composés dont le premier élément est sémantiquement et morphologiquement identique sont traités dans un regroupement commun. En revanche, dérivés et composés ne peuvent faire partie du même regroupement, et lorsqu'un dérivé ou un composé est lui-même dérivé ou apparaît comme premier élément d'un autre composé, l'ensemble ainsi formé donne lieu à un nouveau regroupement¹ ;

(b) deuxièmement, l'ordre alphabétique ne peut en aucun cas être enfreint. Mais en respectant impérieusement cette règle, les rédacteurs de l'ÉKsz.² ont aussi profondément dénaturé le concept lexicographiquement riche de regroupement, morcelant en une suite d'îlots orphelins les entrées qui relevaient en principe d'une même famille lexicale.

¹En parcourant le dictionnaire, nous avons toutefois relevé quelques inconséquences : (a) *adóazonosító*, qui appartient clairement à la sphère administrative (*hiv*) et renvoie sans aucun doute possible à *adó*², cohabite avec *adóállomás* et *adóantenna*, pourtant qualifiés d'une mention *Távok* et relevant pour le sens de *adó*¹ ; (b) inversement, les termes *rákkeltő* et *rákkutatás*, tous deux composés à premier élément *rák*² et qui se font suite dans le dictionnaire, sont présentés sous deux entrées distinctes, alors qu'ils devraient faire l'objet d'un regroupement. Il suffit pour s'en convaincre de les comparer au traitement des termes *adómentes* et *adómorál*, qui présentent les mêmes caractéristiques morphologiques (adjectif, substantif) et sont pourtant regroupés.

Parce que la langue hongroise nous semble toute désignée à une organisation raisonnée de son lexique, une comparaison de la méthode employée par le R.M. avec celle de l'ÉKsz.² nous semble indispensable.

3. Le principe du regroupement

Le principe du regroupement suppose une double macrostructure : principale, ordonnée alphabétiquement ; et dérivée, présentant les formes apparentées (Rey-Debove 1971 : 56). Contrairement aux principes adoptés autrefois, les formes apparentées ne sont plus aujourd'hui distinguées de l'entrée par une typographie plus petite, elles sont en tout point identiques à l'entrée dans le R.M. et ne se distinguent que par la présence d'un tilde à la place de l'entrée dans l'ÉKsz.².

3.1. Les éléments savants

Un relevé exhaustif opéré dans la lettre *A/Á* de l'ÉKsz.² fait état de six éléments gréco-latins entrant comme premier élément dans la composition savante : *aero-*, *agro-*, *anti-*, *antropo-*, *asztro-* et *auto-*. Leurs équivalents français dans le R.M. font l'objet de deux traitements différenciés établis selon la nature de l'élément envisagé. Si l'élément est nominal (type *aér(o)-*, *agro-*, *anthrop(o)-*, *astro-*), l'entrée est, après une brève définition, suivie de l'ensemble des termes dans la composition desquels l'élément intervient. Chaque terme y est défini individuellement et doit impérativement commencer par cet élément savant commun. Pour les composés où l'élément savant est précédé d'un autre élément quelconque, ils sont regroupés à la fin de l'article et font l'objet d'un renvoi.

ANTHROP(O)- Élément qui signifie « homme (I), être humain ». V. **Hom(in)-**, **hum- 2**. ▼ **ANTHROPOCENTRIQUE** [ãtrɔposãtrik] *adj.* ∇ → CENTRE • Qui fait de l'être humain le centre du monde. [...] ∇ V. aussi MISANTHROPE, MISANTHROPIE, MISANTHROPIQUE, PHILANTHROPE, PHILANTHROPIE, PHILANTHROPIQUE, PITHECANTHROPE, SINANTHROPE.

Si l'élément est d'origine préfixale (type *ant(i)-* et *aut(o)-*), il est, comme précédemment, défini dans une entrée à part, mais contrairement à la première catégorie, l'article ne donne lieu à aucun regroupement. La nature de l'élément

et sa productivité permettent d'expliquer l'absence de regroupement lexical, en ce qu'ils provoquent inmanquablement une dispersion dans le traitement strictement alphabétique des composés : aux côtés d'*anticancéreux*, d'*antichar* et d'*anticléric* seront définis *antichambre*, *anticiper*, *anticipé(e)* et *anticipation*. Aussi, un regroupement forcé des composés d'*ant(i)-* sous une seule et même entrée obligerait à d'infinis renvois et alourdirait considérablement la macrostructure.

ANT(I)- Élément qui exprime l'opposition dans l'espace ou l'action, et qui peut être suivi ou non d'un trait d'union. V. **Contre 1; contra-, contr(e)-, contro-, para- 2; phob-**. || Contr. **Pro- 1; phil(o)-, syn-**. || Ex. *antarctique, anticonformiste, antigel, antimite*. (REM. *Anti-* a parfois la forme *anté-* dans les mots anciens, ex. *antéchrist*. – REM. Ne pas confondre *anté-*, *anti-*, formes de *ant(é)-*.)

Le traitement de ces mêmes éléments dans l'ÉKsz.² semble beaucoup moins clair et les règles qui le régissent contradictoires. Si nous considérons les éléments nominaux, l'élément savant fait l'objet d'un article indépendant s'il est suivi dans la nomenclature par d'autres termes qui ne s'y rapportent pas. Ainsi *aero-* est-il séparé de ses composés (*aerodinamika*, etc.) par le regroupement *aerobik, aerobikverseny*. En revanche, si l'élément précède strictement ses composés, il forme avec eux un regroupement, comme c'est le cas pour *antropo|*-, suivi d'*antropocentrikus, ~lógia, ~lógus, ~morf*².

antropo|- ② idegen szavak előtagja. *Tud* Az emberrel kapcs., ember-. ~**morf**. [nk : gör szóból] ~**centrikus** ⑤ mn *Fil* Az embert a világmindenség középpontjának tekintő. [nk : gör és lat el.] [. . .]

Mais dès lors comment expliquer le traitement d'*agro-* et d'*asztro-* sous une entrée différente de celle de leurs composés, qui pourtant leur font suite? De toute évidence, il y a là une anomalie que la polysémie de l'élément ne permet pas de justifier (cf. l'article *ágyék* et son regroupement).

asztro- ④ idegen szavak előtagja *Tud* A csillagokkal kapcs.; csillag-. ~**fizika**. | A világűrrel kapcs.; űr-. ~**nautika**. [nk : gör tőből]
asztro|fizika ⑤ fn *Tud* Csillagászati fizika. ~**lógia** ③ fn *vál* Csillagjólás. [nk : lat < gör] ~**lógus** ③ fn *vál* Csillagjós. [. . .]

²On notera qu'il peut sembler superflu de donner l'exemple *antropomorf* après la définition d'*antropo|*-, sachant qu'il fait l'objet d'une définition dans la suite du regroupement.

En revanche, le traitement des éléments prefixaux *anti-* et *auto-* observe les mêmes principes que ceux que nous avons exposés pour le R.M. : chaque élément fait l'objet d'un article indépendant et ses composés sont définis à leur place dans la nomenclature. Toutefois, conformément à la règle établie par les rédacteurs de l'ÉKsz.², les composés forment des regroupements partiels quand il y a lieu.

3.2. Dérivation et composition

Bien que la langue hongroise soit extrêmement riche en dérivés et en composés lexicaux, l'ÉKsz.² ne systématise pas les regroupements et préfère la rigueur alphabétique à la clarté morphologique. À l'intérieur d'une même langue, on connaît cependant plusieurs approches au regroupement lexical. Le R.M. représente en cela un consensus entre un classement purement alphabétique et une organisation par familles lexicales stricte. Par « famille lexicale » on entendra « l'ensemble des mots qui présentent une communauté de forme et de sens » (R.M. : XVI). Pour mieux comprendre le phénomène, nous analyserons dans ce qui suit quelques exemples extraits du R.M.

3.2.1. L'organisation au sein de la macrostructure

Chaque famille lexicale est regroupée sous le mot-vedette qui est suivi de ses dérivés et de ses composés, ce qui peut parfois entraîner une légère modification dans l'ordre alphabétique. Ainsi, le regroupement *chance* fait place aux sous-entrées *chançard* et *chanceux*, ce dernier précédant les regroupements *chanceler* – *chancelant* et *chancelier* – *chancellerie*. On notera qu'aucun rappel n'est fait après le regroupement *chancelier* – *chancellerie*. Mais de manière générale ne sont traités explicitement dans un regroupement donné que les termes qui sont à proximité du mot-vedette. Pour les autres, qu'il s'agisse de préfixés, de termes trop éloignés dans la nomenclature, ou encore de composés à premier élément distinct du mot-vedette, ils font l'objet d'un renvoi à la fin du regroupement. Soit l'exemple *forme* :

FORME [fɔʀm] *n. f.* [...] ▼ **FORMEL, ELLE** [fɔʀmɛl] *adj.* [...] ▼
FORMELEMENT [fɔʀmɛlmɑ̃] *adv.* [...] ∇ V. aussi CONFORME, CONFORMATION,
 CONFORME, CONFORMEMENT, CONFORMER, CONFORMITE, CONFORMISME, CONFOR-
 MISTE, ANTICONFORMISME, ANTICONFORMISTE, NON(-)CONFORMISTE, NON-CONFOR-
 MISTE ; DEFORMER, DEFORMANT, DEFORMATION, DIFFORME, DIFFORMITE, INDE-
 FORMABLE, INFORME ; INFORMEL ; FORMALISER I, FORMALISATION, FORMALISER

(SE) 2, FORMALISME, FORMALISTE, FORMALITE; FORMER 1, FORME, FORMATION 1, FORMATEUR; FORMER 2, FORMATION 2, MALFORMATION; HAUT-DE-FORME; PLATE-FORME 1 et 2; PREFORME; REFORMER; REFORMER 1, REFORME 1, CONTRE-REFORME, REFORME, REFORMABLE, REFORMATEUR, REFORMISTE, REFORMISME; TRANSFORMER, TRANSFORMABLE, TRANSFORMATION, TRANSFORMATEUR, TRANSFORMISME, TRANSFORMISTE; UNIFORME 1, UNIFORME 2, UNIFORMEMENT, UNIFORMISER, UNIFORMISATION, UNIFORMITE; CRUCIFORME, CUNEIFORME, FILIFORME, FUSIFORME, IODOFORME, MULTIFORME, PIRIFORME.

Les renvois en fin d'article ne respectent pas non plus l'ordre alphabétique strict. Chacune des sous-familles lexicales est organisée selon les règles établies pour la formation des regroupements (voir le détail dans la partie ci-dessous). En outre, dans notre exemple concret, les adjectifs signifiant «qui a la forme de qqch.» (*cruciforme*, etc.) sont mentionnés en fin de liste et forment une catégorie sémantiquement à part.

3.2.2. L'organisation interne

Comme nous l'avons entraperçu précédemment, à l'intérieur de chaque regroupement, l'ordre alphabétique n'est pas observé systématiquement et dépend avant tout de l'analyse morphologique des termes retenus. Soit l'exemple *fumer* :

4. FUMER [fyme] *v. intr.* (1) • 1° Dégager de la fumée. [...] • 2° Exhaler de la vapeur. [...] ▼ FUMANT, ANTE [fymã, ãt] *adj.* [...] ▼ FUMEE [fyme] *n. f.* [...] ▼ FUMEUX, EUSE [fymø, øz] *adj.* [...] ▼ FUMEROLLE [fymrɔl] *n. f.* [...] ▼ FUMERON [fymrɔ̃] *n. m.* [...] ▼ FUMET [fymɛ] *n. m.* [...] ▽ V. aussi ENFUMER, ENFUME; FUMISTE 1, FUMISTERIE 1.

L'adjectif *fumant* présuppose le verbe *fumer* (cf. le participe présent), d'où sa place immédiatement après le verbe. Le substantif *fumée* et l'adjectif *fumeux* lui font suite dans l'ordre alphabétique et restent sémantiquement très proches du verbe *fumer*. Les substantifs *fumerolle*, *fumeron* et *fumet* devraient logiquement se placer entre *fumée* et *fumeux*, mais sémantiquement et morphologiquement ils sont plus indépendants de la base verbale. Dans un autre exemple, le mot-vedette *frustrer* est suivi de l'adjectif et substantif *frustré* (cf. le participe passé), puis de l'adjectif *frustrant* (cf. le participe présent) et seulement après du substantif abstrait *frustration*. Cette entorse à l'ordre alphabétique au profit d'une proximité sémantique et morphologique est une constante dans le traitement des familles lexicales, mais il n'en reste pas moins que la logique de classement nous échappe parfois et mériterait d'être

étudiée dans le détail, car si du point de vue de la recherche elle ne représente pas une réelle difficulté pour l'utilisateur moyen, elle ne manquera pas de l'étonner et de mettre à rude épreuve son sens alphabétique. Tantôt l'ordre alphabétique semble de règle (*exalter – exaltant, ante – exaltation – exalté, ée*) ; tantôt l'adjectif-substantif en *é, ée* prime sur toutes les autres formes, notamment sur l'adjectif en *ant, ante* (*blessé – blessé, ée – blessant, ante – blessure*) ; tantôt encore c'est le nom d'action en *tion* (*participer – participation – participant, ante – participe – participial, iale, iaux*). Certains classements se justifient par la fréquence plus ou moins grande des suffixes mis en œuvre (*fixer – fixé, ée – fixation – fixage – fixateur – fixatif*), d'autres par le respect d'un certain paradigme (*rimer – rime – rimé, ée – rimeur – rimailleur*)³.

Nous l'avons vu précédemment, la nomenclature de l'ÉKsz.² est fondamentalement alphabétique et représente par rapport au R.M. une approche radicalement différente du lexique. Néanmoins, nous pensons que la morphologie de la langue hongroise se prête naturellement à des regroupements en familles lexicales et qu'il vaudrait la peine d'organiser la nomenclature du dictionnaire de façon à donner en même temps à l'utilisateur une image du fonctionnement de la langue.

4. Pour une nomenclature raisonnée de l'ÉKsz.²

4.1. Un regroupement simple : le cas d'*abrak*

Afin de rendre le plus clair possible la nomenclature, il importe de décider de l'organisation interne du regroupement et de la place respective des dérivés et des composés, voire des dérivés de composés ou des composés de dérivés. Le fait que le hongrois soit une langue agglutinante implique que la base du mot reste dans la majeure partie des cas transparente et que le mot se prête (relativement) aisément à une analyse—de la gauche vers la droite—en composé, suffixe, marque et désinence. Pour cette raison, il nous paraît possible de répartir les sous-entrées d'un regroupement donné en composés, dérivés de composés, dérivés et composés de dérivés. Soit l'exemple *abrak*. Dans l'ÉKsz.², le traitement de la base, des dérivés et des composés, représente quatre entrées distinctes, parmi lesquelles un regroupement ; la base, elle-même, est séparée du reste de la famille lexicale par l'entrée *abraka-*

³ D'autres exemples s'expliquent encore plus difficilement. Ainsi, *accélérer – accélérateur – accéléré – accélération*, où *accéléré* est un substantif spécifique au vocabulaire du cinéma, autrement dit sans la valeur générale d'*accélération*.

*dabra*⁴. Une réorganisation de la nomenclature selon les principes que nous avons établis aboutirait au regroupement suivant :

ábra ② fn *Tud* v. *vál* [. . .]

abrak ③ fn Szemes v. egyéb nem szálas takarmány (ló v. szarvasmarha számára). ~*ot készít.* [szláv] ▼ **abraktakarmány** ⑤ fn *Mezőg* Abraknak való v. abrakként adott takarmány. ▼ **abrakol** ⑤ ts ige **1.** Abrakkal etet. **2.** (t. n. is) (Abrakot) eszik. | (t. n. is) *tréf* ⟨Ember⟩ (vmit) eszik. **3.** *táj tréf* Üt, ver. *Ostorral* ~*ja a lovat*: üti, ahelyett, hogy jóltartaná. ▼ **abrakos** ⑤ mn Amiben abrakot tartanak. ~*faládák.* ▼ **abrakostarisznya** ⑤ fn Az a tarisznya, amiből az állatok abrakolnak. ▽ l. még **diákabrak.**

abrakadabra ⑤ fn [. . .]

Le fait qu'à l'intérieur de l'article *abrak* l'ordre alphabétique ne soit pas strictement respecté ne pose pas véritablement de problème de consultation. Non seulement toutes les sous-entrées se trouvent originellement dans le voisinage de l'entrée principale⁵, mais la conscience de la composition voire même de la dérivation chez le locuteur—ou, le cas échéant, le désir qu'on aura de la développer—palliera pour une large part désordre apparent. On aura remarqué que la partie *l. még* existe depuis fort longtemps et de façon plus détaillée dans les dictionnaires hongrois⁶. Dernièrement l'*Akadémiai Nagyszótár* (Nsz) a distingué trois catégories en fin d'article : Ö, ÖU et ÖE. Ö réunit les composés où le mot-vedette intervient en tant que second élément. Ses mots sont tous traités à leur place alphabétique dans le dictionnaire. ÖU réunit des composés où le second élément est représenté par le mot-vedette, mais qui ne sont pas traités dans le corps du dictionnaire. ÖE rassemble les composés où le mot-vedette est premier élément et qui ne sont pas non plus traités dans le corps du dictionnaire (Nsz I : 48). On peut s'interroger sur la pertinence des catégories ÖU et ÖE, qui dressent une liste de mots sans autre indication : coupés du corps de l'article, ils suscitent l'intérêt sans jamais le satisfaisant. La catégorie *l. még* que nous proposons à la suite de R.M. ne concerne donc que des termes qui font l'objet d'une entrée dans le dictionnaire ou à

⁴ On notera que le trait séparateur n'est pas toujours utilisé en respect des consignes données dans la préface de l'ÉKsz.² (voir *abrak|ol*).

⁵ Dans l'ÉKsz.², les termes sont traités dans l'ordre suivant : *ábra* ; *abrak* ; *abrakadabra* ; *abrakol* ; *abrakos* – *abrakostarisznya* ; *abraktakarmány*.

⁶ *A magyar nyelv értelmező szótára* (ÉrtSz) présente une seule catégorie (Ö), mais subdivisée en deux parties : la première regroupe les composés à premier élément qui ne sont pas abordés dans la nomenclature ; la deuxième réunit les composés à second élément qui sont traités à leur place alphabétique dans le dictionnaire.

défaut d'une définition à l'intérieur d'un regroupement donné. Ainsi nous ne mentionnons pas le terme *cigányabrak*, cité et traité par le Nszt mais omis par l'ÉKsz.², et de la même façon on ne fera aucune mention d'*abradakadag*, *abraborsó*, *abracipó*, *abrakjászol*, *abrakkosár*, *abrakmester*, *abrakmérték*, *abrakrosta*, *abrakrozs*, *abrakszuszék*, *abrakvályú*, *abrazab* ou *abrazsák* (voir Nszt II : article *abrak*), qui ne sont autrement développés. Ce point est important, nous semble-t-il : le dictionnaire de langue doit, dans la mesure du possible, être une structure fermée sur elle-même, où il n'est pas de terme qui ne puisse avoir son explication quelque part dans la nomenclature. Cet idéal est celui que s'est fixé le *Petit Robert* (2008 : XI) : « Tous les mots utilisés dans les définitions du *Nouveau Petit Robert* sont eux-mêmes définis dans l'ouvrage ; seule exception, les taxons des classifications scientifiques cités entre parenthèses, qui amorcent une recherche encyclopédique éventuelle. »

4.2. Regroupement et lisibilité : le cas d'*adó*

Tout cela est fort bien, mais le hongrois connaît des mots très productifs, notamment en composés, qu'il nous faut intégrer dans la nomenclature de la manière la plus logique, mais aussi la plus transparente pour l'utilisateur. Un exemple particulièrement instructif nous sera fourni par l'entrée *adó*. Double entrée au demeurant, car il nous faut distinguer entre l'émetteur (*adó*¹) et l'impôt (*adó*²). La première entrée fournit 6 composés, la seconde 45 composés et 5 dérivés. Tous ces termes sont mélangés dans la nomenclature alphabétique de l'ÉKsz.², bien plus ils se mêlent à d'autres entrées avec lesquelles ils n'entretiennent cependant aucun lien de parenté. Spatialement, l'ensemble de ces articles représentent trois colonnes du dictionnaire, soit une page et demie. À première vue, deux présentations s'imposent à nous. La première consiste en un regroupement de tous les composés à premier élément identique au mot-vedette ainsi que de tous ses dérivés suffixés :

adó¹ ② fn (mn-i ign is) *Táv* • Adóállomás. ▼ **adóállomás** ④ fn *Táv* • Adóberendezés, ill. a hozzá tartozó építmény és felszerelés. ▼ **adóantenna** ⑤ fn *Táv* • Adóállomás antennája. ▼ **adóberendezés** ⑤ fn *Táv* • Rádióhullámok keltésére, módosítására és kisugárzására való műszaki berendezés. ▼ **adócső** ⑤ fn *Táv* • Rádióhullámokat létrehozó elektroncső. ▼ **adókészülék** ⑤ fn *Táv* • Jeleket, közléseket továbbító táviró, távjelző

szerkezet. | Rádió, televízió leadója. ▼ **adótorny** ④ fn *Táv* • Rádió v. televízió adását szétsugárzó toronyszerű építmény. ▽ l. még rádióadó, tévéadó.

adó² ① fn • **1.** Kötelező jellegű rendszeres (pénzbeli) hozzájárulás az állam v. vmely közjogi testület költségeihez. ~t *fizet vmi után*. | Adózás(i) kötelezettség. *Fölmentik az ~ alól*. | *nép* Adóhivatal. • **2.** *Tört* Hadisarc. • **3.** *vál* (Kif-ekben:) érzésnek vmely

illő v. köteles cselekedettel való kifejezése. **Le-rója a kegyelet ~ját.** ▼ **adóalany** ② fn *hiv* • Adófizetésre kötelezett (jogi) személy. ▼ **adóalap** ③ fn *hiv* • Az adóbevallás, ill. az adókimutatás alapjául megállapított összeg. ▼ **adóazonosító** ③ fn *hiv* • ~ **jel:** az adózót azonosító (tíz számjegyből álló) számjel. ▼ **adóbehajtás** ④ fn *hiv* • Hátralékos adó behajtása. | *rég* Az adók beszedése. ▼ **adóbélyeg** ⑤ fn *hiv* • Árucikk adójának lerovását igazoló pecsét, ill. bélyeg. ▼ **adóbérlő** ⑤ fn *Tört* • Az adók beszedésének jogát bérlő személy. ▼ **adóbevallás** ② fn *hiv* • Adóköteles személy írásbeli nyilatkozata adózás alá eső vagyonáról, jövedelméről, ill. fizetendő adójáról. ▼ **adócsalás** ② fn *Jog* • Az a bűntett, amellyel vki adózási kötelezettsége alól csalással kivonja magát. ▼ **adóelengedés** ⑤ fn *hiv* • Adónak méltánylandó körülmények miatt való elengedése v. csökkentése. ▼ **adóellenőr** ④ fn • Az adózás ellenőrzését végző tisztviselő. ▼ **adóelőleg** ③ fn • A várható adónak (a jövedelemből) visszatartott v. előzetesen befizetett része. ▼ **adóeltitkolás** ⑤ fn *hiv* • (Adóbevallásban) vmely adótárgy eltitkolása. ▼ **adófelszólamlás** ⑤ fn *hiv* • Az adókimutatás mértéke ellen benyújtott fellebbezés. ▼ **adófizetés** ③ fn • Az a tény, hogy vki adót (be)fizet. ▼ **adófizető** ② mn és fn • **I.** Adófizetésre kötelezett (személy). • **2.** *Tört* Hadisarcot fizető (személy, közösség). ▼ **adóforrás** ⑤ fn *Jog Pénz* • Az adóztatás alapjául számba jöhető vagyoni, jövedelmi tényező. ▼ **adófőkönyv** ⑤ fn *Allamig* • Adóhivatalokban az adófizetők adózásának nyilvántartására vezetett könyv. ▼ **adóhátralék** ④ fn • **I.** A határidőig be nem fizetett adó. • **2.** Az a helyzet, hogy vki adóval tartozik. ~ **ban van.** ▼ **adóhivatal** ② fn • Az adóügyeket intéző hivatal. ▼ **adóhivatalnok** ⑤ fn *ritk* • Adóhivatali tisztviselő. ▼ **adóintés** ⑤ fn *hiv* • Az adóhátralék befizetésére v. törlesztésére felszólító írás. ▼ **adóív** ④ fn *Allamig* • **I.** Az évi adókimutatást és a lerovásokat feltüntető adóhivatali értesítés. • **2.** Adóbevallási űrlap. ▼ **adójövedelem** ⑤ fn *Allamig* • Az adókból befolyó jövede-

lem. ▼ **adókedvezmény** ② fn *hiv* • Bizonyos adóalanyoknak adható törvényes adófizetési kedvezmény. ▼ **adókimutatás** ④ fn *hiv* • A fizetendő adó(k) összegének hiv. megállapítása. ▼ **adókönyv** ⑤ fn • **I.** Adófőkönyv. • **2.** *rég* A befizetett adók nyugtázására való könyvecské. ▼ **adóköteles** ③ *hiv* • **I.** mn Adó fizetésére kötelezett. | Ami után adó fizetendő. ~ **jövedelem.** • **II.** fn Adóalany. ▼ **adókulcs** ③ fn *hiv* • Az a arányszám, amellyel az adóalapból kiszámítják az adó összegét. ▼ **adómentes** ③ mn *hiv* • Adó alól mentesített. ▼ **adómorál** ④ fn *sajtó* • Az adózási kötelezettségben tanúsított magatartás. ▼ **adónem** ③ fn *Allamig* • Az adónak vmely fajtája. ▼ **adóösszeírás** ⑤ fn *hiv* • **I.** Az adóalanyokra és adótárgyakra vonatk. adatok összeírása. • **2.** Ezeknek az adatoknak a jegyzéke. ▼ **adóparadicsom** ④ fn *sajtó* • Adózás szempontjából nagyon kedvező ország. ▼ **adópenztár** ⑤ fn *nem hiv* • Adóhivatal pénztára. ▼ **adópotlék** ⑤ fn *Allamig* • Adótartozás után fizetendő késedelmi kamat. ▼ **adóprés** ⑤ fn *sajtó* • Kíméletlen adóztatás(i rendszer). **Csavar (egyét) az ~en:** növeli, szigorítja az adózást. ▼ **adórendszer** ② fn *Allamig* • Az adóztatás elveinek és módjainak rendszere. ▼ **adórészesedés** ⑤ fn *Allamig* • A befolyt adókból a helyi önkormányzatokat illető rész. ▼ **adószedő** ④ fn *Tört* • Az adók beszedését végző tisztviselő. ▼ **adótárgy** ⑤ fn *hiv* • Az, ami után adót kell fizetni. ▼ **adótartozás** ③ fn • Adóhátralék. ▼ **adóteher** ③ fn *sajtó* • Adótárgy után fizetendő (nagyobb) adó(k). | Adózási kötelezettség. **A lakosság adóterhei.** ▼ **adó-tiszt** ⑤ fn *rég hiv* • Adóhivatali tisztviselő. ▼ **adóügy** ③ fn *hiv* • Az adózással kapcs. teendő(k), ügyek összessége. | Adózással kapcs. vitás ügy. ▼ **adóvégrehajtó** ⑤ fn • Az adótartozások behajtását és a foglalatásokat végző tisztviselő. ▼ **adózás** ② fn • Az a tény, hogy az adóalany(ok) adót fizet(nek). ▼ **adózási** ③ mn • Adózással kapcs., reá vonatk. ~ **kötelezettség.** ▼ **adózik** ② • **I.** Adót fizet. ~ **ik vmi után.** | *irod* Vmit mintegy adószzerűen juttat vkinek, vminek. ~ **ik a szerelemnek.** • **2.** *vál* Vmivel, kül. vmely cselekedetével

kinyilvánítja érzelmét, értékelő véleményét. **Hálával** ~ik **vkinek**. • 3. *vál*: ~ik **vmiért**: vmivel bűnhődik érte. ▼ **adózó** ③ mn és fn (mn-i ign is) • Adófizető. ▼ **adóztat** ② ts ige • Adófizetésre kötelez. ▽ 1. még aggregatív, ebadó, fejadó, forrásadó, földadó, hadiadó, házadó, hozzáadottérték-adó, ínségadó, jövedelemadó, kamatadó, közadó, lakásadó, luxusadó, nyereségadó, pótagó, súlyadó, szegényadó, telekadó, terményadó, tőkeadó, útagó, vagyónadó; önadózó

adóállomás; adóantenna → *adó*¹

adóazonosító; adóbehajtás; adóbélyeg → *adó*²

adóberendezés → *adó*¹

adóbérlő; adóbevallás; adócsalás → *adó*²

adócső → *adó*¹

adódik ② tn ige • Előfordul, (véletlenül) van. **Alkalom** ~ik **vmire**. | Vmiből származik, következik. **A baj abból** ~ott, **hogy...**

adóellenedés; adóellenőr; adóelőleg; adóelőtitkolás; adófelszólamlás; adófizetés; adófizető; adóforrás; adófőkönyv → *adó*²

adogat ④ ts (és tn) ige • 1. (Vminek részeit, egységeit) egymás után átadja, ill. vmit kézről kézre ad. **Kévet** ~. | tn *Sp* (Játékosok) a labdát egymás között ide-oda továbbítják. | tn *Sp* A labdát egy-egy játék(menet) elindítására a másik félhez átüti; szervál. • 2. (t. n. is) Többször, de csak keveset ad. • 3. Többször, de nem sokszor ad, tart vmit. **Nyelvórákat** ~. ▼ **adogatás** ③ fn • 1. Az a cselekvés, tény, hogy vmit ide-oda adnak, adogatnak. • 2. *Sp* (Asztali)teniszben kezdő ütés; szerválás, szerva. ▼ **adogató** ⑤ fn (mn-i ign is) • 1. *Mezőg* Behordáskor v. csépléskor a szénát, ill. a kénéket feladogató munkás. • 2. Ipar *Műsz* Gépet, készüléket anyaggal folyamatosan ellátó személy v. szerkezet. • 3. *Sp* Egy-egy játék(menet) kezdő játékos. ▼ **adogatóudvar** ⑤ fn *Sp* • Teniszben: a fogadó játékos térfelének az a része, ahová az adogatónak a labdát ütnie kell.

adóhátralék; adóhivatal; adóhivatalnok; adóintés; adóív; adójövedelem; adókedvezmény → *adó*²

adókészülék → *adó*¹

adókiivetés; adókönyv; adóköteles; adókulcs → *adó*²

adoma ④ fn *vál* • Élőszóban terjedő rövid, csattanós, vidám történet. [←ad] ▼ **adomás** ⑤ mn *vál* • 1. Adomá(ka)t tartalmazó. • 2. *ritk* Szívesen adomázó. ~ **öregúr**. ▼ **adomázik** ⑤ tn ige • Adomákat mesél. ▼ **adomázó** ⑤ fn (mn-i ign is) • Aki szeret és szórakoztatóan tud adomákat mesélni. **Nagy** ~ **az öreg**.

adomány ② fn • 1. Pénzben v. természetben adott (jótékony, közcélú) támogatás, hozzájárulás, ajándék. • 2. *Tört Jog* Adománybirtok. • 3. *rég vál*: (Isteni v. természeti) ~: veleszületett képesség. ▼ **adománybirtok** ⑤ fn *Tört Jog* • Királytól, hűbérúrtól adományozott birtok. ▼ **adománylevél** ④ fn *Tört* • (Királyi) adományozást tanúsító okirat. ▼ **adományos** ⑤ *Tört* * 1. mn Akinak adománybirtoka van. | Adományásról szóló (oklevél). * 2. fn Ilyen személy. **A király** ~a. ▼ **adományoz** ② ts ige *vál* • 1. (Nagyobb összeget, értéket) jótékony v. közösségi célra ad. • 2. *Tört* (Király, hűbérúr) jutalomként birtokot ajándékoz vkinek. • 3. (Államfő, állami szerv) elismerésként vmely kitüntetés, cím viselésére jogosít vkit. **Kétszer** ~tak **neki Kossuth-díjat**. ▽ 1. még birtokadomány, pénzadomány.

adómentes; adómorál; adónem; adóösszeírás; adóparadicsom; adópénztár; adópótlék; adóprés → *adó*²

adoptál ④ ts ige *vál* • Örökbe fogad vkit. [lat]

adórendszer; adórészesedés → *adó*²

adós ② fn és mn • 1. Vkinek pénzzel tartozó (személy). ~, **fizess!**: *átv is, tréf* tartsd meg az ígéretedet! | *nép* Kölcsönzött dologgal tartozó (személy). • 2. Vmilyen kötelességet v. vminek a viszonzását elmulasztó (személy). **Még** ~ **egy levéllel**. | (Kif-ekben:) **Nem maradt** ~(a): megbosszulta; **ezért még** ~(a) **vagyok**: ezt még megtorlom; **nem marad** ~ **a felelettel** v. **a válasszal**: odamondogat neki; **még sokkal** ~unk: sok jót várunk tőle; **sokkal vagyok az** ~a: lekötöztettedje va-

gyok. ▼ **adóslevél** ⑤ fn *rég* • Tartozásról adott elismervény.

adósság ② fn • **I.** Az a pénzösszeg v. más érték, amellyel vki tartozik. ~**ot csinál:** a) hitelbe vásárol; b) kölcsönt vesz föl. • **2.** *vál* Erkölcsei kötelezettség, hála. ▼ **adósságállomány** ③ fn *Pénz* • Az az adósság, amellyel egy ország más ország(ok)nak, nemzetközi intézmény(ek)nek, szervezet(ek)nek, bank(ok)nak tartozik. ▼ **adósság-átütemezés** ⑤ fn *Pénz* • Esedékes hiteltörlesztésnek a hitelezővel kötött megállapodás alapján való módosítása, kül. elhalasztása. ▽ l. még államadósság, bankadósság, kártyaadósság, váltóadósság.

adószedő; adótárgy; adótartozás; adóteher; adótízt → *adó*²

adótorony → *adó*¹

adott ③ mn (mn-i ign is) • **I.** *kissé vál v.*

hív Jelenlegi, szóban forgó. **Az** ~ *esetben*. • **2.** Meghatározott, egy bizonyos. ~ *jelre*. • **3.** ~ *szó:* nyomatékos ígéret. • **4.** *Mat* (Előre) ismert. **Egy** ~ *egyenes*. | *Tud* Nem befolyásolható, független. ~ *tényező*k. ▼ **adottság** ② fn • **I.** *sajtó* Meglehető körülmény(ek), helyzet. **A helyi** ~ *ok*. • **2.** Öröklött képesség(ek). **Testi-lelki** ~ *ai*. • **3.** *Fil* Ismert tény(ek).

adóügy; adóvégrehajtó → *adó*²

adó-vevő ④ * **I.** mn • **I.** Aki ad-vesz. ~ *kupec*. **2.** *Táv*k Rádióhullámok kisugárzására és felfogására való (készülék). ~ *állomás*. * **II.** fn • Adó-vevő készülék.

adózás; adózik; adózó; adóztat → *adó*²

La question qui se pose est de savoir dans quelle mesure les rappels que nous proposons sont nécessaires ou non. Dans le cas des dérivés d'*adoma*, la réponse est clairement non : un seul regroupement, celui d'*adomány*, les sépare du mot-vedette, et le traitement ne doit donc pas différer de celui que nous avons adopté pour la famille lexicale d'*abrak*. Pour les autres rappels, qui concernent tous *adó*¹ et *adó*², ils représentent une aide précieuse pour l'utilisateur peu habitué à manipuler les regroupements, mais force nous est de reconnaître qu'ils alourdissent aussi considérablement la macrostructure du dictionnaire.

La seconde présentation s'inspire directement du R.M. et propose pour les termes productifs en composés et dérivés un renvoi en fin d'article, ce qui permet de conserver l'ordre alphabétique tout en invitant l'utilisateur à procéder à un regroupement. En outre, à la suite de l'entrée, de la catégorie grammaticale et, le cas échéant, de la marque de niveau de langue, on indique par un signe « ▽ → » l'entrée à laquelle le mot défini se rattache en vertu de la famille lexicale dont il dépend.

adó¹ ② fn (mn-i ign is) *Táv*k • Adóállomás. ▽ l. még adóállomás, adóantenna, adóberendezés, adócső, adókészülék, adótorony, rádióadó, tévéadó.

adó² ① fn • **I.** Kötelező jellegű rendszeres (pénzbeli) hozzájárulás az állam v. vmely közjogi testület költségeihez. ~**t fizet vmi után**. | Adózás(i) kötelezettség). **Föl-**

mentik az ~ *alól*. | *nép* Adóhivatal. •

2. *Tört* Hadisarc. • **3.** *vál* (Kif-ekben:) érzésnek vmely illő v. köteles cselekedettel való kifejezése. **Lerója a kegyelet** ~ *ját*. ▽ l. még adóalany, adóalap, adóazonosító, adóbehajtás, adóbélyeg, adóbérlő, adóbevallás, adócsalás, adóelengedés, adóellenőr, adóelőleg, adóeltitkolás, adófelszólamlás,

adófizetés, adófizető, adóforrás, adófükönyv, adóhátralék, adóhivatal, adóhivatalnok, adóintés, adóív, adójóvedelem, adókedvezmény, adókiadás, adókönyv, adóköteles, adókulcs, adómentes, adómorál, adónem, adóösszeírás, adóparadicsom, adópénztár, adópótlék, adóprás, adórendszer, adórészesedés, adószedő, adótárgy, adótartozás, adóteher, adótiszt, adóügy, adóvégrehajtó, adózás, adózási, adózik, adózó, adóztat, aggregényadó, ebadó, fejadó, forrásadó, földadó, hadiadó, házadó, hozzáadottérték-adó, ínségadó, jövedelemadó, kamatadó, közadó, lakásadó, luxusadó, nyereségadó, pótagó, súlyadó, szegényadó, telekadó, terményadó, tőkeadó, útagó, vagyonadó; önadózó.

adóalany ② fn *hiv* ∇ → adó² • Adófizetésre kötelezett (jogi) személy.

adóalap ③ fn *hiv* ∇ → adó² • Az adóbevallás, ill. az adókiadás alapjául megállapított összeg.

adóállomás ④ fn *Távk* ∇ → adó¹ • Adóberendezés, ill. a hozzá tartozó építmény és felszerelés.

adóantenna ⑤ fn *Távk* ∇ → adó¹ • Adóállomás antennája.

adóazonosító ③ fn *hiv* ∇ → adó² • ~ *jel*: az adózót azonosító (tíz számjegyből álló) számjel.

adóbehajtás ④ fn *hiv* ∇ → adó² • Hátralékos adó behajtása. | *rég* Az adók beszédese.

adóbélyeg ⑤ fn *hiv* ∇ → adó² • Árucikk adójának lerovását igazoló pecsét, ill. bélyeg.

adóberendezés ⑤ fn *Távk* ∇ → adó¹ • Rádióhullámok keltésére, módosítására és kisugárzására való műszaki berendezés.

adóbérlő ⑤ fn *Tört* ∇ → adó² • Az adók beszédésének jogát bérlő személy.

adóbevallás ② fn *hiv* ∇ → adó² • Adóköteles személy írásbeli nyilatkozata adózás alá eső vagyonáról, jövedelméről, ill. fizetendő adójáról.

adócsalás ② fn *Jog* ∇ → adó² • Az a bűntett, amellyel vki adózási kötelezettsége alól csalással kivonja magát.

adócső ⑤ fn *Távk* ∇ → adó¹ • Rádióhullámokat létrehozó elektroncső.

adódik ② tn ige • Előfordul, (véletlenül) van. *Alkalom ~ik vmire.* | Vmiből származik, következik. *A baj abból ~ott, hogy...*

adóelengedés ⑤ fn *hiv* ∇ → adó² • Adónak méltánylandó körülmények miatt való elengedése v. csökkentése.

adóellenőr ④ fn ∇ → adó² • Az adózás ellenőrzését végző tisztviselő.

adóelőleg ③ fn ∇ → adó² • A várható adónak (a jövedelemből) visszatartott v. előzetesen befizetett része.

adóeltitkolás ⑤ fn *hiv* ∇ → adó² • (Adóbevallásban) vmely adótárgy eltitkolása.

adófelszólamlás ⑤ fn *hiv* ∇ → adó² • Az adókiadás mértéke ellen benyújtott fellebbezés.

adófizetés ③ fn ∇ → adó² • Az a tény, hogy vki adót (be)fizet.

adófizető ② mn és fn ∇ → adó² • **1.** Adófizetésre kötelezett (személy). • **2.** *Tört* Hadisarcot fizető (személy, közösség).

adóforrás ⑤ fn *Jog Pénz* ∇ → adó² • Az adóztatás alapjául számba jöhető vagyoni, jövedelmi tényező.

adófükönyv ⑤ fn *Államig* ∇ → adó² • Adóhivatalokban az adófizetők adózásának nyilvántartására vezetett könyv.

adogat ④ ts (és tn) ige • **1.** (Vminek részeit, egységeit) egymás után átadja, ill. vmit kézről kézre ad. *Kévé ~.* | tn *Sp* (Játékosok) a labdát egymás között ide-oda továbbítják. | tn *Sp* A labdát egy-egy játék(menet) elindítására a másik félhez átüti; szervál. • **2.** (t. n. is) Többször, de csak keveset ad. • **3.** Többször, de nem sokszor ad, tart vmit. *Nyelvórákat ~.* ▼ **adogatás** ③ fn • **1.** Az a cselekvés, tény, hogy vmit ide-oda adnak, adogatnak. • **2.** *Sp* (Asztali)teniszben kezdő ütés; szerválás, szerva. ▼ **adogató** ⑤ fn (mn-i ign is) • **1.** *Mezőg* Behordáskor v. csépléskor a szénát, ill. a kévét feladogató munkás. • **2.** Ipar *Műsz Gépet*, készüléket anyaggal folyamatosan el-látó személy v. szerkezet. • **3.** *Sp* Egy-egy játék(menet) kezdő játékos. ▼ **adogatóud-**

var ⑤ fn *Sp* • Teniszben: a fogadó játékos térfelének az a része, ahová az adogatónak a labdát ütnie kell.

adóhátralék ④ fn $\nabla \rightarrow$ adó² • **I.** A határidőig be nem fizetett adó. • **2.** Az a helyzet, hogy vki adóval tartozik. *~ban van.*

adóhivatal ② fn $\nabla \rightarrow$ adó² • Az adóügyeket intéző hivatal.

adóhivatalnok ⑤ fn *ritk* $\nabla \rightarrow$ adó² • Adóhivatali tisztviselő.

adóintés ⑤ fn *hiv* $\nabla \rightarrow$ adó² • Az adóhátralék befizetésére v. törlesztésére felszólító írás.

adóív ④ fn *Államig* $\nabla \rightarrow$ adó² • **I.** Az évi adókimutatást és a lerovásokat feltüntető adóhivatali értesítés. • **2.** Adóbevallási űrlap.

adójövedelem ⑤ fn *Államig* $\nabla \rightarrow$ adó² • Az adókból befolyó jövedelem.

adókedvezmény ② fn *hiv* $\nabla \rightarrow$ adó² • Bizonyos adóalanyoknak adható törvényes adófizetési kedvezmény.

adóközvetítő ⑤ fn *Táv* $\nabla \rightarrow$ adó¹ • Jeleket, közléseket továbbító táviró, távjelző szerkezet. | Rádió, televízió leadója.

adókimutatás ④ fn *hiv* $\nabla \rightarrow$ adó² • A fizetendő adó(k) összegének hiv. megállapítása.

adókönyv ⑤ fn $\nabla \rightarrow$ adó² • **I.** Adófőkönyv. • **2. rég** A befizetett adók nyugtázására való könyvecske.

adóköteles ③ *hiv* $\nabla \rightarrow$ adó² • **I.** mn • Adó fizetésére kötelezett. | Ami után adó fizetendő. *~jövdelem.* • **II.** fn • Adóalany.

adókulcs ③ fn *hiv* $\nabla \rightarrow$ adó² • Az a %-os arányszám, amellyel az adóalapból kiszámítják az adó összegét.

adoma ④ fn *vál* • Élőszóban terjedő rövid, csattanós, vidám történet. [\leftarrow ad] ▼ **adomás** ⑤ mn *vál* • **I.** Adomá(ka)t tartalmazó. • **2. ritk** Szívesen adomázó. *~ öregúr.* ▼ **adomázik** ⑤ tn ige • Adomákat mesél. ▼ **adomázó** ⑤ fn (mn-i ign is) • Aki szeret és szórakoztatón tud adomákat mesélni. *Nagy ~ az öreg.*

adomány ② fn • **I.** Pénzben v. természetben adott (jótékony, közcélú) támogatás, hozzájárulás, ajándék. • **2. Tört.Jog** Adománybirtok. • **3. rég vál:** (*Isteni* v. *természeti*)

~: veleszületett képesség. ▼ **adománybirtok** ⑤ fn *Tört.Jog* • Királytól, hűbérúrtól adományozott birtok. ▼ **adománylevél** ④ fn *Tört* • (Királyi) adományozást tanúsító okirat. ▼ **adományos** ⑤ *Tört* • **I.** mn Akinek adománybirtoka van. | Adományzásról szóló (oklevél). • **II.** fn Ilyen személy. *A király ~a.* ▼ **adományoz** ② ts ige *vál* • **I.** (Nagyobb összeget, értéket) jótékony v. közösségi célra ad. • **2. Tört** (Király, hűbérúr) jutalomként birtokot ajándékoz vkinek. • **3.** (Államfő, állami szerv) elismerésként vmely kitüntetés, cím viselésére jogosít vkit. *Kétszer ~tak neki Kossuth-díjat.* ∇ l. még birtokadomány, pénzadomány.

adómentes ③ mn *hiv* $\nabla \rightarrow$ adó² • Adó alól mentesített.

adomorál ④ fn *sajtó* $\nabla \rightarrow$ adó² • Az adózási kötelezettségben tanúsított magatartás.

adónem ③ fn *Államig* $\nabla \rightarrow$ adó² • Az adónak vmely fajtája.

adóösszeírás ⑤ fn *hiv* $\nabla \rightarrow$ adó² • **I.** Az adóalanyokra és adótárgyakra vonatk. adatok összeírása. • **2.** Ezeknek az adatoknak a jegyzéke.

adóparadicsom ④ fn *sajtó* $\nabla \rightarrow$ adó² • Adózás szempontjából nagyon kedvező ország.

adópenztár ⑤ fn *nem hiv* $\nabla \rightarrow$ adó² • Adóhivatal pénztára.

adóptótlék ⑤ fn *Államig* $\nabla \rightarrow$ adó² • Adótartozás után fizetendő késedelmi kamat.

adóprés ⑤ fn *sajtó* $\nabla \rightarrow$ adó² • Kíméletlen adóztatás(i rendszer). *Csavar (egyvet) az ~en:* növeli, szigorítja az adózást.

adoptál ④ ts ige *vál* • Örökbe fogad vkit. [lat]

adórendszer ② fn *Államig* $\nabla \rightarrow$ adó² • Az adóztatás elveinek és módjainak rendszere.

adórészesedés ⑤ fn *Államig* $\nabla \rightarrow$ adó² • A befolyt adókból a helyi önkormányzatokat illető rész.

adós ② fn és mn • **I.** Vkinek pénzzel tartozó (személy). *~, fizess!: átv is, tréf* tartsd meg az ígéretedet! | *nép* Kölcsönzött dologgal

tartozó (személy). • 2. Vmilyen kötelességet v. vminek a viszonzását elmulasztó (személy). *Még ~ egy levéllel.* | (Kif-ekben:) *Nem maradt ~ (a):* megbosszulta; *ezért még ~ (a) vagyok:* ezt még megtorlom; *nem marad ~ a felelettel* v. *a válasszal:* odamondogat neki; *még sokkal ~unk:* sok jót várunk tőle; *sokkal vagyok az ~a:* lekötelezettje vagyok. ▼ **adóslevél** ⑤ fn *rég* • Tartozásról adott elismervény.

adósság ② fn • I. Az a pénzösszeg v. más érték, amellyel vki tartozik. *~ot csinál:* a) hitelbe vásárol; b) kölcsönt vesz föl. • 2. *vál* Erkölcsei kötelezettség, hála. ▼ **adósságállomány** ③ fn *Pénz* • Az az adósság, amellyel egy ország más ország(ok)nak, nemzetközi intézmény(ek)nek, szervezet(ek)nek, bank(ok)nak tartozik. ▼ **adósság-átütemezés** ⑤ fn *Pénz* • Esedékes hiteltörlesztésnek a hitelezővel kötött megállapodás alapján való módosítása, kül. elhalasztása. ▽ I. még államadósság, bankadósság, kártyaadósság, váltóadósság.

adószedő ④ fn *Tört* ▽ → adó². Az adók beszédését végző tisztviselő.

adótárgy ⑤ fn *hiv* ▽ → adó² • Az, ami után adót kell fizetni.

adótartozás ③ fn ▽ → adó² • Adóhátalék.

adóteher ③ fn *sajtó* ▽ → adó² • Adótárgy után fizetendő (nagyobb) adó(k). | Adózási kötelezettség. *A lakosság adóterhei.*

adótiszt ⑤ fn *rég hiv* ▽ → adó² • Adóhivatali tisztviselő.

adótorony ④ fn *Táv* ▽ → adó¹ • Rádió v. televízió adását szétsugárzó toronyszerű építmény.

adott ③ mn (mn-i ign is) • I. *kissé vál v. hiv* Jelenlegi, szóban forgó. *Az ~ esetben.* • 2. Meghatározott, egy bizonyos. *~jelre.* • 3. *~szó:* nyomatékos ígéret. • 4. *Mat* (Előre) ismert. *Egy ~ egyenes.* | *Tud* Nem befolyásolható, független. *~tényezők.* ▼ **adottság** ② fn • I. *sajtó* Meglehető körülmény(ek), helyzet. *A helyi ~ok.* • 2. Öröklött képesség(ek). *Testi-lelki ~ai.* • 3. *Fil* Ismert tény(ek).

adóügy ③ fn *hiv* ▽ → adó² • Az adózással kapcs. teendők, ügyek összessége. | Adózással kapcs. vitás ügy.

adóvégrehajtó ⑤ fn ▽ → adó² • Az adótartozások behajtását és a foglalásokat végző tisztviselő.

adó-vevő ④ * I. mn • I. Aki ad-vesz. *~kupec.* 2. *Táv* Rádióhullámok kisugárzására és felfogására való (készülék). *~állomás.* * II. fn • Adó-vevő készülék.

adózás ② fn ▽ → adó² • Az a tény, hogy az adóalany(ok) adót fizet(nek).

adózási ③ mn ▽ → adó² • Adózással kapcs., reá vonatk. *~kötelezettség.*

adózik ② ▽ → adó² • I. Adót fizet. *~ik vmi után.* | *irod* Vmit mintegy adószzerűen juttat vkinek, vminek. *~ik a szerelemnek.* • 2. *vál* Vmivel, kül. vmely cselekedetével kinyilvánítja érzelmét, értékelő véleményét. *Hálával ~ik vkinek.* • 3. *vál:* *~ik vmiért:* vmivel bűnhődik érte.

adózó ③ mn és fn (mn-i ign is) ▽ → adó² • Adófizető.

adóztat ② ts ige ▽ → adó² • Adófizetésre kötelez.

Dans cette présentation, les composés et dérivés d'*adó*¹ et *adó*² sont tous sur le même plan. On ne recourt à aucun regroupement partiel, qui obligerait à mettre en avant arbitrairement un terme plutôt qu'un autre. Le procédé a cependant un inconvénient : sa réalisation nécessite une plus grande place, mais il représente en même temps un compromis idéal entre le regroupement absolu et l'ordre alphabétique absolu. Ce type de présentation, nous l'avons dit, n'a lieu d'être que dans le cas d'entrées très productives en compo-

sés et dérivés, les termes moins productifs continuant, eux, à suivre le modèle d'*abrak* (voir *adogat*, *adoma*, *adomány*).

5. Conclusion

Si le regroupement partiel pratiqué par l'ÉKsz.² ne présente, semble-t-il, pas de véritable intérêt, il en va tout autrement des regroupements que, sous l'impulsion du R.M., nous proposons : ils rétablissent les relations de forme entre les différents termes d'une même famille lexicale que le classement alphabétique tend malencontreusement à disperser. Une telle organisation de la nomenclature ouvre des perspectives nouvelles, croyons-nous, en matière d'apprentissage de la langue et de recherche sur le fonctionnement de son lexique. On aura remarqué que nous ne nous sommes pas prononcé de manière catégorique sur les deux nouvelles organisations que nous soumettons : c'est qu'elles nécessitent d'être mises à l'épreuve sur un échantillon plus large de la nomenclature (par exemple une lettre entière), ce que nous espérons pouvoir réaliser prochainement.

Bibliographie

- A magyar nyelv értelmező szótára* [Dictionnaire de la langue hongroise] (1959–1962), Bárczi G. & Országh L. (eds.). Budapest : Akadémiai Kiadó.
- A magyar nyelv nagyszótára* [Grand dictionnaire de la langue hongroise] (2006–), Ittész N. (ed.). Budapest : MTA Nyelvtudományi Intézet.
- Le nouveau Petit Robert. Dictionnaire alphabétique et analogique de la langue française* (2008), Rey-Debove, J. & Rey, A. (eds.). Paris : Dictionnaires Le Robert.
- Le Robert méthodique. Dictionnaire méthodique du français actuel (Nouvelle édition revue et corrigée)* (1983), Rey-Debove, J. (ed.). Paris : Le Robert.
- Magyar Értelmező Kéziszótár (Második, átdolgozott kiadás)* [Petit dictionnaire hongrois (Seconde édition revue et corrigée)] (2003), Pusztai F. (ed.). Budapest : Akadémiai Kiadó.
- Rey-Debove, J. (1971) : *Étude linguistique et sémiotique des dictionnaires français contemporains*. In : Th. A. Sebeok (ed.) : *Approaches to semiotics* 13. The Hague & Paris : Mouton.

